

Підвищення податків: Як вижити бізнесу?

Даніл СЕРБІН,
асоційований
партнер, юрист
IBC Legal Services

«Ніщо не вимагає стільки мудрості й розуму, як визначення тієї частини, яку в підданих забирають, і тієї, яку їм залишають» (Шарль Луї де Монтеск'є).

З перших днів повномасштабної війни росії проти України не вщухають розмови про необхідність наповнення бюджету за рахунок збільшення ставок податків, введення нових обов'язкових податкових платежів, зменшення податкових пільг, посилення контролю за виконанням податкових обов'язків тощо. Нова віха суспільного обговорення потенційних змін до податкового законодавства розпочалась із реєстрацією проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» №11416-д.

Мета внесення змін до Податкового кодексу

Вказаним законопроектом запропоновано внести зміни до Податкового кодексу України в частині збільшення ставок окремих податків, скорочення податкових періодів задля збільшення контролю за своєчасністю та повнотою податкових надходжень, введення обов'язкових авансових внесків з окремих податків тощо, що загалом націлено на збільшення доходів бюджету задля фінансування державних потреб і потреб української армії зокрема.

Як вказують у пояснювальній записці ініціатори законопроекту — народні депутати Гетманцев Данило Олександрович, Лукашев Олександр Анатолійович, Мотовиловець Андрій Вікторович, метою проекту є удосконалення окремих норм Податкового кодексу України та створення у період дії воєнного стану умов для належного забезпечення функціонування економіки, а також належного наповнення дохідної частини бюджету за рахунок надходження податкових платежів.

Після першого невдалого голосування Верховна Рада 10 жовтня у другому читанні все ж таки ухвалила законопроект №11416-д, який вже було підписано Головою Верховної Ради, а для остаточного набрання вказаним актом законної сили та відповідно внесення історичних змін до Податкового кодексу України залишається підписання цього законопроекту Президентом України та його офіційне оприлюднення.

Водночас далеко не всі представники народу підтримують необхідність внесення змін до Податкового кодексу та збільшення податкового навантаження на платників податків, попри критичний дефіцит бюджету і нестачу коштів. Зокрема, народний депутат Олексій Гончаренко створив петицію, якою закликає Президента ветоувати законопроект №11416-д про підвищення податків.

Основні нововведення

З огляду на значний суспільний і політичний резонанс, викликаний голосуванням Парламенту за прийняття коментованого законопроекту, пропонуємо розібратися, чи дійсно настільки критичними будуть зміни та які можуть бути наслідки таких дій.

Щодо основних змін, які можуть мати місце у разі підписання проекту Закону Президентом України, то ними є:

- встановлення базової ставки податку на прибуток підприємств для цілей оподаткування прибутку небанківських фінансових установ (крім страховиків) у розмірі 25%;
- встановлення авансового внеску з податку на прибуток підприємств для платників податку, які здійснюють роздрібну торгівлю пальним за кожне місце роздрібною торгівлі пальним;
- встановлення базової (основної) ставки з податку на прибуток підприємств для цілей оподаткування прибутку банків у розмірі 50%;
- збільшення ставки військового збору для платників збору — фізичних осіб і податкових агентів до розміру 5% (замість 1,5%);
- встановлення обов'язку сплати військового збору для платників єдиного податку всіх груп (I–IV груп).

Історичні паралелі

Авжеж, усі зміни до податкового законодавства, наслідком яких є збільшення податкових обов'язків і відповідно посилення податкового тягаря платників податків, природно піддаються критиці та осуду з боку суспільства. Водночас Україна не є першою країною в історії, яка під час війни намагається шляхом підвищення податків залучити кошти, передусім для забезпечення потреб військового та оборонного сектору.

Наприклад, в Англії під час війни з Наполеоном вперше в 1797 році був введений прибутковий податок, що, за свідченням істориків, надав Англії достатньо фінансових ресурсів для перемоги у війні, адже Наполеон був обмежений у можливості введення нових податків, що вкрай негативно сприймалися французьким суспільством.

Обсяги та ставки податків, що справлялись у Великій Британії та інших країнах-учасниках під час як Першої, так і Другої світової війн зростали, що було спрямовано на перерозподіл обсягу ВВП, який перерозподілявся через бюджет. Такі заходи були спрямовані, зокрема, на фінансування видатків держав за основними статтями, підвищення обороноздатності, фінансування армії тощо.

Вплив запропонованих змін на бізнес

При цьому, аналізуючи зміни, що пропонуються до внесення в Податковий кодекс, слід зазначити, що вони лише частково стосуватимуться малого та середнього бізнесу, якими переважно є фізичні особи — підприємці та юридичні особи, що обрали спрощену систему оподаткування, зареєструвавшись платниками єдиного податку. Для таких платників основною зміною є поширення обов'язку сплати військового збору у відповідних ставках залежно від обраної групи спрощеної системи.

Істотнішими є зміни для інших окремих галузей — банків, небанківських фінансових установ і платників, що здійснюють роздрібну торгівлю пальним. Найбільш значимим є підвищення ставки податку на прибуток підприємств для оподаткування

прибутку банків, що буде збільшено з 25% (нині діюча ставка) до 50% (збільшена ставка). Зазначається про те, що збільшення ставки податку з податку на прибуток для банків пов'язано з отриманням значних доходів останніми від операцій із державними цінними паперами.

Можливі альтернативи

Водночас представники бізнесу у прийнятті законопроекту вбачають низку негативних норм для стабільної роботи підприємств та економіки, тому члени Української ради бізнесу, до складу якої входить 118 бізнес-асоціацій різних галузей економіки, звернулися до Уряду з відкритим листом із пропозиціями щодо внесення окремих змін до проекту Закону.

Так, бізнес-спільнота пропонувала замість збільшення ставки військового збору до рівня 5% тимчасово (строком на два роки або до кінця воєнного стану) збільшити ПДВ на 2 відсоткові пункти, тобто збільшити ставку податку на додану вартість (ПДВ) до рівня 22%. Іншою запропонованою зміною було диференціювати ставку військового збору для різних груп платників єдиного податку, зокрема враховуючи розмір бізнесу.

Багато українців позитивно сприйняли запропоновані зміни, здебільшого в частині пропозиції відмовитися від збільшення ставки військового збору, натомість збільшивши відсоткову ставку ПДВ. Проте необхідно зазначити, що збільшення ПДВ безпосередньо торкнеться самих споживачів — кінцевих платників податку. А військовий збір є платежем, розмір якого розраховується залежно від доходів платника податків. Тоді як податок на додану вартість є податком на споживання, що впливає на збільшення вартості всіх товарів та послуг, постачання яких обкладається вказаним податком. Оскільки ПДВ є непрямим податком, його платниками є кінцеві споживачі — здебільшого фізичні особи, для яких у випадку збільшення ставок ПДВ збільшиться вартість лівової частини продуктів і послуг, що споживаються населенням.

Ризики та загрози

Водночас необхідно враховувати частину тіньової економіки, незадекларованих трудових відносин, виплат заробітних плат «у конвертах», без утримання податків і зборів, тобто явищ, які аж ніяк не йдуть на користь країні та основній на сьогодні меті — швидкому наповненню бюджету. Безсумнівно, збільшення податкового навантаження на платників не сприятиме виходу таких платників «на світло», натомість лише буде каталізатором розвитку та збільшення описаних негативних явищ.

Підсумовуючи, однозначно слід зазначити, що наразі держава критично потребує збільшення доходів бюджету задля захисту і відстоювання незалежності України. Так само слід вказати, що будь-які заходи мають бути виваженими та обґрунтованими. Доки коментований у цій статті законопроект не є прийнятим, ми не можемо повністю оцінити вплив запропонованих змін, проте абсолютно впевнений у тому, що вже зараз платникам необхідно вивчати потенційні зміни до законодавства та готуватися до майбутніх нововведень. Для того аби зміни до законодавства не застали зненацька, рекомендуємо оточити себе фахівцями у галузі права, які зможуть за будь-яких обставин відстояти права платника податків і допоможуть у розв'язанні можливих кризових ситуацій. [✎](#)